

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana
tel.: (01) 513 66 00,
E-pošta: kgzs@kgzs.si
www.kgzs.si

Št.: interno
Datum: 19. 5. 2023

Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano
Dunajska 22
1000 Ljubljana

Zadeva: **Škoda na kmetijskih rastlinah in površinah zaradi moče in poplav v dneh od 15. do 17. maja 2023**

Po pozebi v aprilu in toči v prvih dneh maja, je v zadnjih dneh še močno deževje povzročilo škodo na kmetijskih rastlinah, površinah in objektih. Tokrat je bilo najbolj prizadeto območje Pomurja in Podravja, kjer je v 24 urah padla polovica povprečnih majskih padavin, nekaj težav pa je tudi na posameznih območjih južne in osrednje Slovenije, predvsem na hribovitih območjih, kjer je prišlo do udrtja brežin in plazenja.

Tla so povsod močno razmočena, marsikje še stoji voda. Poleg vod, ki so poplavlile kmetijske površine, je na nagnjenih površinah odneslo precej zemlje, sprožilo pa se je tudi več plazov, ki so prav tako povzročili škodo na kmetijskih površinah. Škoda zaradi plazov je primerljiva z letom 1989 ko je bilo tudi zelo kritično. Ponekod so nanosi nove zemljine, ki so prekrili posevke, spet drugod je voda odnašala zemljino, predvsem tam, kjer so reke prestopile bregove. Zaradi povišane vodne gladine so poplavljalje zlasti Pesnica, Ščavnica, Dravinja in drugi vodotoki, ki izvirajo na Pohorju, težave sta povzročali tudi narasla Mura in Krka.

Stanje na kmetijskih zemljiščih je zlasti v Pomurju in Podravju katastrofalno, saj so zemljišča močno namočena z vodo, nekatera so še poplavljena. Govorimo o več 1000 ha kmetijskih površin, ki so bile ali so še zalite. Škoda se zaradi moče in poplav pojavlja na vseh kmetijskih kulturah. Trenutno sicer voda upada in tam, kjer se bo v nekaj dnevih voda umaknila, bo škode manj.

POLJŠČINE

Škoda zaradi obilnega deževja je praktično na vseh posevkih poljščin. Največja škoda je na bolj občutljivih in mladih, komaj vzniklih rastlinah (koruza, buče, soja,...). Zaradi razmočenosti terena prihaja do gnitja posevkov oz. propada semen. Posevki na katerih stoji voda več kot 3 – 4 dni bodo prizadeti do takšne mere, da bodo rastline propadle (koruza, soja, buče) in bo potrebna ponovna setev ali pa bo močno zredčen sklop rastlin. Na predelih, kjer stoji voda, bo pridelek zmanjšan do 50 %, saj se na tem delu zemlja sesede in bo brez zraka ter zbita, zato bodo rastline bistveno slabše rastle.

Nekaj je še območij, kjer setev korusa in buč še ni bila opravljena. Zaradi poplavljenih in razmočenih tal je težko predvidet kdaj in ali sploh bo mogoča setev. Ponovna setev v vsakem primeru predstavlja dodaten strošek, hkrati pa predstavlja taka setev dodaten riziko, žal pa je v primeru propada posevka edina možnost.

Pri žitih pričakujemo težave s pojavom bolezni. Za žita, ki so bila pod vodo in so onesnažena z zemljino, obstaja velika možnost pojava fuzarioz na klasih. Nujno bo čimprej, ko bo primerna nosilnost tal, pristopiti k zaščiti pred glivičnimi boleznimi. Kjer je bil tok vode močan, so žita polegla in se jih ne bo dalo požeti.

TRAVINJE

Travinja, ki so bila pod vodo, so onesnažena z blatom in niso primerna za krmo živalim. Ponekod so travinje uničili plazovi ali pa je voda nanesla naplavine. Takšne travnike je treba najprej očistiti.

Ker večina površin ni pokošenih bo kvaliteta prvega odkosa izredno slaba oz. neprimerna za optimalno prirejo živali (trava je v fazi polnega cvetenja, nad tlemi že propada in je v nekaj prihodnjih dneh še ne bo mogoče pokositi). Tudi ko bo prišlo do obdobja lepšega vremena, bo težavo predstavljaj razmočen teren in vnos blata/zemlje v travo.

ZELENJADNICE

Pridelavo zelenjave že od začetka sezone motijo in v nekaterih primerih tudi že ogrožajo predvsem za letni čas prenizke temperature, poleg tega pa so zdaj na nekaterih površinah zelenjadnice na prostem še dodatno prizadete zaradi moče in poplav. To so predvsem zelje, solata, zgodnji krompir, čebula, česen in ostale zelenjadnice. V letu 2022 je bil prvi zgodnji krompir izkopen že sredi maja, letos bo to zagotovo mesec kasneje. Ponekod je bilo poplavljenih tudi nekaj rastlinjakov, vendar se voda sedaj počasi umika.

Pridelovalci vrtnin na poplavljenih območjih in zaradi obilice padavin tudi na ostalih terenih, bodo imeli velike težave z boleznimi. Velike težave so tudi z uporabo herbicidov, saj so se talni herbicidi izprali do kalečega semena in je zato vznik slabši. Zaradi razmočenosti terena je nemogoče izvajati varstvo rastlin z mehanizacijo.

Največje težave so pri pridelavi solate, saj poteka terminsko zato, da se pridelek razporedi na daljše obdobje. Zaradi popolnoma namočene, z vodo nasičene zemlje, se novih terminov ne da sejati. Trenutno je solate preveč, v naslednjih 6 tednih pa je bo manjkalo. Prihodek na kmetijo pa bo seveda vsaj za 50 % nižji.

Zaradi nasičenosti zemlje se na njive ne da iti in presajati ali sejati že 10 dni in kot trenutno kaže, se še vsaj 10 dni ne bo dalo iti. To pomeni, da bo nekatere, za sajenje v tem terminu pripravljene sadike, potrebno zavreči in pridelka ne bo.

Nekatere vrtnine zaradi moče ne bodo kalile oziroma že kaže na to, da ne kalijo. Med njimi so na prvem mestu jedilne buče in bučke, pa tudi kumare za vlaganje. Težave so tudi s setvijo korenčka, peteršilja in fižola. Lahko se zgodi, da bo setev nizkega fižola za zrnje že prepozna za dovolj visok pridelek. Že posejan fižol pa ima velike težave pri kaljenju, podobno kot buče ga motijo tako nizke temperature.

Pričakujemo tudi večje gnitje čebule in česna, saj so se težave in prvi znaki bolezni kazali že pred tem večjim deževjem.

Pridelek se sicer pospravlja kljub vremenu, s tem pa se dela tudi večja škoda zemlji, ki bo poleti zbita in neprezračena, posledično pa bo težav še več.

Pričakujemo stroškovno veliko več posledične škode – bolezni, izpad pridelka, ker se ga zdaj ne da posaditi ali posejati, škode zaradi propadlih sadik in izpadlih terminov sajenja novih sadik, dosejavanja praznih mest (velik strošek saj je to ročno delo).

SADOVNJAKI

Poplavljenih je tudi precej sadovnjakov. Posledice moče in poplav v sadovnjakih so lahko zelo hude, odvisno od tega, kako dolgo bodo korenine brez zraka. To lahko povzroči odmiranje dreves, odpadanje listja in plodičev, v vsakem primeru pa slabšo kakovost. Prav tako je onemogočena zaščita proti boleznim, ki jo bo potrebno opraviti čimprej. Na nagnjenih površinah, kjer je voda hitro odtekla, se prožijo plazovi in odroni teras. V primeru, da se napije zgornja plast laporja, to lahko pomeni tudi plazove na večjih površinah.

Pri češnjah ocenjujemo izpad pridelka minimalno 70 %, najprej zaradi pozebe, sedaj pa še cvetenja v slabih razmerah. Ta je še večji na Primorskem, kjer nimajo težav s poplavami, imajo pa velik izpad pridelka češenj, zaradi osipanja (lanska suša) in pokanja plodov (slabo vreme). Dodatno škodo je tu povzročila še močna burja, ki je potolkla plodove in lomila rodne veje.

Tudi pri slivah bo izpad pridelka do 70 %, marelic praktično ne bo, izpad pridelka pri jagodičevju ocenjujemo na 40%, predvsem zaradi gnilobe, jagode ne dozorevajo ker ni sonca in tako je tudi kvaliteta pridelka slabša. Velik je tudi problem pri pridelavi jabolk, saj zaradi dežja in nizkih temperatur ni bilo mogoče izvesti kemičnega redčenja plodov – na drevesih bo tako ostalo preveč plodov in to v šopih, zaradi česar bo slabša kvaliteta plodov, potrebna intenzivnejše raba sredstev za varstvo rastlin.

VINOGRADI

Vinograde najbolj ogrožajo plazovi. Možnosti zdrsov zemlje in plazenja terenov bodo trajali še kar nekaj dni po prenehanju padavin.

Zaradi strmih terenov in razmočenosti je onemogočena raba mehanizacije (škropljenje) in s tem ustrezno – nujno potrebno varstvo vinske trte. Obstaja možnost, da bo zaradi nepravčasnega varstva vinske trte prišlo do resnih okužb s peronosporo in morebitnega zmanjšanja pridelka v jeseni.

Zaradi razmočenosti tal je na terenu večja nevarnost nesreč s traktorji in delovnimi stroji. Poleg tega obstaja verjetnost, da vsi vinogradniki, ki so imeli namen obnavljati vinograde, v roku do 15.6. ne bodo uspeli posaditi vseh trt.

Območje Ptuja je v mesecu maju dvakrat doživelo posledice naravnih nesreč. Najprej 6. in 7. maja in nato še od 11. do 16. 5. 2023. Največje težave so na območju Haloz in Slovenskih goric. Na območju Haloz je bilo že 7.5. prizadetih precej površin zaradi toče in plazenja, predvsem na območju občin Majšperk, Žetale, Makole, Videm pri Ptuju, Cirkulane Zavrč, Podlehnik, sedaj pa so te površine ponovno prizadete zaradi velike količine vode.

Na nagnjenih terenih Haloz, Slovenskih Goric in Pohorja je izrazito povečanje plazenja zemlje. Zalite so kleti in njivske površine ob reki Pesnici, Dravinji, Dravi in tudi manjših vodotokih. Posamezne njive so še vedno popolnoma poplavljene in lahko pričakujemo, da bo povsod tam, kjer bo več kot 3-4 dni stala voda, posevek uničen.

Prve grobe ocene kažejo, da je bilo na območju Ptuja poplavljenih 2500 ha kmetijskih površin ter sproženih vsaj 500 plazov. Škodo ocenjujemo na 10 milj. eur, ki pa bo lahko zaradi škode, ki so jo povzročili plazovi, še bistveno večja.

Na območju Maribora so prizadete kmetijske rastline in površine na preko 1000 ha na območju občin Šentilj, Pesnica, Maribor, Kungota, Duplek, Rače-Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Hoče-Slivnica, Starše, Miklavž na Dravskem polju in Lovrenc na Pohorju. Po prvih ocenah je na območju Maribora vsaj 10 do 15 ha vinogradov, ki so se splazili oz. so v fazi premikanja.

Na območju Murske Sobote so prizadete zlasti poljščine na več tisoč ha na območju Ljutomera, Gornje Radgone, Murske Sobote in Lendave. Voda trenutno še stoji na okrog 30 % kmetijskih površin.

Na območju **Dolenjske, Posavja in Bele krajine** ni prišlo do večjega razlitja vodotokov, kratkotrajne poplave so bile na območjih običajnega razlivanja rek Kolpe in Krke ob večjih vodotokih. Na teh območjih so najbolj prizadete zelenjadnice in sadovnjaki, kjer bodo izpadi pridelkov od 40 do 70 %.

Škodo je v tem trenutku težko oceniti, treba je počakati da se vreme umiri, da vidimo kako bo z vznikom, ter kako bodo rastline prenesle večdnevno poplavljenost z vodo. Škoda bo odvisna predvsem od tega kako dolgo bodo določene površine pod vodo. Dejstvo je, da je večina težav z vodo vezana neurejene vodne režime, saj so primarni in sekundarni odvodni kanali in potoki slabo vzdrževani in bo umik vode zato dolgotrajen.

Svetujemo, da kmetje z opravili počakajo, da se zemlja dobro posuši, saj vožnja po mokri zemlji močno poslabšuje strukturo tal. Nato je treba s površin očistiti morebitne naplavine in nanose (vejevje, kamenje, prod ipd.) ter posevke in nasade natančno pregledati. Posevke poljščin in zelenjadnic ter sadno drevje in vinograde je treba čimprej zaščititi pred boleznimi in tam, kjer so rastline propadle, opraviti ponovno setev oziroma saditev. S stališča varnega dela s traktorji in stroji je še posebej pomembno, da jih ne uporabljamo na blatnih in nagnjenih terenih dokler to ni varno - dokler se zemlja dobro ne osuši in plazovi umirijo.